

SCHERPENSEEL(s), Pieter J. (Schinveld 1 december 1839 – Schaarbeek 12 januari 1892).

Scherpenseels was afdelingschef bij de Lloyd Veritas te Brussel, werkte later als agent voor de Société Générale en was hoofdredacteur van het *Répertoire Générale de la Marine marchande du monde entier*.

In de Belgische hoofdstad bewoog deze Nederlands-Limburger zich hoofdzakelijk in Vlaamse kringen en werd er flamingant. De vrijzinnige, liberaalgezinde Scherpenseels sympathiseerde vooral met die liberale flaminganten die bereid waren om in Vlaamse aangelegenheden met hun katholieke geestesgenoten samen te werken. Hij maakte deel uit van de raad van beheer van het Brussels **Nationaal Tooneel** (opgericht in 1875), was lid, tweede secretaris (1872) en ondervoorzitter (1873) van **De Veldbloem**, waar hij herhaaldelijk als spreker optrad. Hij fungeerde ook als bestuurslid van het **Willemsfonds** (oktober 1873 – oktober 1875). Van 1870 tot 1875 was Scherpenseels redacteur van het democratische en Vlaamsgezinde Brusselse weekblad *De Kerels*. Het blad verdween als gevolg van de politieke koerswijziging die zich binnen de liberale flamingantische groep rond **Julius Hoste (sr.)** voltrok naar aanleiding van de gedeeltelijke gemeenteraadsverkiezingen op 18 november 1873. De groep Hoste was toen bereid om politiek samen te werken met de progressieve Association libérale. Scherpenseels en zijn medestanders daarentegen hielden vast aan de neutraliteitsgedachte en bleven voorstanders van de oprichting van een onafhankelijke Vlaamse partij. Tussen Hoste (*De Zweep*) en Scherpenseels (*De Kerels*) ontstond van januari 1874 tot april 1874 een felle perspolemie. De idee van een onafhankelijke Vlaamse partij liet Scherpenseels evenwel niet los. Van 1881 tot 1884 pleitte hij daar opnieuw voor in het onpartijdige weekblad *De Vlaamsche Standaard*, dat te Brussel verscheen en waarvan hij de redacteur en uitgever was.

Te Brussel had Scherpenseels zich inmiddels ook ontpopt tot een vurig promotor van de Groot-Nederlandse gedachte. Sedert 1869 was hij een trouwe bezoeker van de **Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen**. In *De Kerels* en *De Vlaamsche Standaard* verdedigde hij de vorming van een bondsstaat tussen België en Nederland. Voor het Willemsfonds te Brussel (1876-1877) en het taalcongres van 1879 hield hij pleidooien voor een tolverbond tussen België en Nederland.

Vanuit deze Groot-Nederlandse stellingname kreeg Scherpenseels ook belangstelling voor de taal- en stamverwante Boeren van **Zuid-Afrika**. Hij speelde een belangrijke rol in het wekken van de sympathie voor de Boeren van Transvaal en stond mede aan de wieg van de Eerste Boerenbeweging in Vlaanderen (1881-1895).

In de Vlaamse kringen te Brussel werd hij aangezien als een deskundige inzake Zuid-Afrika. Door de contacten die hij onderhield met het oog op het

promoten van de Belgische spoorwegbelangen in de Zuid-Afrikaansche Republiek (ZAR), was hij er medeverantwoordelijk voor dat de Transvaalsympathie van de Eerste Boerenbeweging vooral uitging naar **Stephanus J. du Toit** en **P.J. Joubert**, de twee belangrijkste oppositiefiguren tegen **S.J.P. Krugers** Hollanderpolitiek. Tot aan zijn overlijden in 1892 was Scherpenseels de enige flamingant die de ZAR had bezocht en een van de weinige Vlaamse Transvaalvrienden die getracht had om tussen België en de ZAR economische betrekkingen op gang te brengen.

Weinig Boerensympathisanten hebben in Vlaams-België door middel van voordrachten de zaak van Transvaal zo gepropageerd als Scherpenseels. In 1876 maakte hij kennis met de Transvaalse president **Thomas François Burgers**. Hij was meteen gewonnen voor diens spoorwegplannen en propageerde dit project op het taalcongres van 1876. Op het geografisch congres te Brussel pleitte hij in 1879 voor emigratie naar het taal- en stamverwante Zuid-Afrika en tijdens de Eerste Anglo-Boerenoorlog (1880-1881) gaf hij verscheidene spreekbeurten over Transvaal. In 1884 maakte hij deel uit van het uitvoerend Transvaalcomité te Brussel dat belast was met de organisatie van de ontvangst van de Derde Transvaalse Deputatie in de Belgische hoofdstad. Tussen 1886 en 1889 gaf hij nog verscheidene voordrachten over de taalstrijd in Zuid-Afrika en brak hij ook eens een lans voor de emigratie van Vlaamse landbouwers naar Transvaal.

Scherpenseels' gedreven inzet voor de Transvaalse taal- en stambroeders was een mengsel van utopisch Diets idealisme en geraffineerd materialistisch eigenbelang. Van 1886 tot 1890 stelde hij als agent van de Société belge de chemins de fer, een zustermaatschappij van de Société Générale, immers alles in het werk om in de ZAR opdrachten voor de aanleg van spoorwegen in handen te krijgen, wat uiteindelijk zou mislukken.

Ook in Vlaanderen had de lepe Scherpenseels inmiddels zijn Vlaamsgezindheid en Transvaalsympathie commercieel trachten te exploiteren in de brandverzekeringsmaatschappij *Neerlandia* (te Brussel gesticht op 4 september 1889) en de Belgische-Zuid-Afrikaansche Handelsmaatschappij (gesticht op 14 mei 1891); beide maatschappijen waren evenwel geen groot commercieel succes en werden spoedig in vereffening gesteld.

WERKEN: *Schets over den politieken toestand der gemeente Schinveld, 1849-1869 in verband gebracht met de laatste kiezerskwestie, 1870*; – *De invloed der stereotypie in de Drukwezen, 1873*; – *De Zuid-Afrikaansche spoorwegquaestie in België en Holland, 1888*; – *Hoe ik Livingstone vond, 1888*².

LITERATUUR: **J.G. Frederiks** en **F.J. van den Branden**, *Biografisch Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandsche Letterkunde, 1891*²; – **P.J. van Winter**, *Onder Krugers Hollanders. Geschiedenis der Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatschappij, 2 dln., 1937-1938*; – **E. Witte**, 'Het debuut van het liberale flamingantisme in de hoofdstad (1869-1875)', in *Handelingen der*

KZMTLG, jg. 27 (1973), p. 311-353; — J.-M. Goris, *België en de Boerenrepublieken. Belgisch-Zuidafrikaanse betrekkingen (ca. 1835-1895)*, 1983.

JAN-M. GORIS